

Tre Smaastykker.

Af C. Klitgaard.

I. Poul Nielsen Røn.

I "Jydske Samlinger" 3, III, 279 ff. har Hr. Jeppe Aakjær givet en interessant og meget udførlig Fremstilling af Retssagen 1722-24 mod Peder Møllerup til Vestervig Kloster i Anledning af det af ham foranledigede Vaadedrab paa Fæstebonden Fisker Niels Poulsen af Tyborøn.

Som Supplement til, hvad der er meddelt om Niels Poulsen og hans Hustru Appollone Ibsdatter og deres mere personlige Forhold, kan anføres, at deres Søn Poul Nielsen Røn blev Præst og sandsynligvis netop fordi Faderen var kommen saa ulykkelig af Dage, idet Medlidenheden med hans Familie derved var bleven vakt, saa man ogsaa her kan sige: "Den enes Død, den andens Brød"¹).

Poul Nielsen, der antog Navnet Røn efter sin Fødeby Tyborøn i Agger Sogn, var født 10. Novbr. 1716; efter Faderens Død fandt han en anden Fader i Amtmand, Etatsraad Birckenbusch i Thisted, der jo havde haft en Del med Sagen mod Assessor Møllerup at gjøre, og 1730 blev Poul Elev i Thisted Skole, fra hvilken han 1737 blev Student.

1. Aug. 1743 blev han teologisk Kandidat. Efter at have prædikeret for Dimis 31. Oktober s. A. søgte han i flere Aar Embeder, blev 1760 af Kollegiet sendt til Island, og endelig blev han 19. Decbr. 1766 kaldet til Sognepræst til Frederiksstad i Norge. Som Student boede han en Tid paa Ehlers Kollegium, og han udgav 1750 catechismi Anatomie samt senere endnu et Par Bøger. Hans Ordination som Præst fandt først Sted 26. Juni 1767 i Vor Frelsers Kirke i Kristiania. 1789 tog han sin Afsked, og samme Aar døde han i Frederiksstad²)

2. Skudehandel.

Saavel i disse Samlinger (2. R. IV Bd. og 3. R. I Bd.) som i andre Tidsskrifter og Bøger (f. Ex. Tidsskrift for Toldvæsen 1884 og min "Hvetbo Herred" I, 165 ff.) har der været skænket den saakaldte Skudehandel paa Jyllands Vestkyst en nærmere Omtale, og der er anført, at Beboerne i Hanstholm og Klitmøller fik kongelig Bevilling til denne Handel 1666, medens Bønderne i Vandfuld og Skodborg Herreder fik en tilsvarende Bevilling 1688. Dernæst har jeg i "Jydske Saml." 3, I, 213 fremsat Formodningen om, at Beboerne nogle Steder i Vendsyssel ogsaa havde faaet saadanne Bevillinger, idet Skudehandelen dreves i stort Omfang her til Trods for Plakaten af 9. Oktober 1680 og længe før den ved Toldforordningen af 26. Novbr. 1768 blev tilladt.

Det viser sig da ogsaa, at der allerede 4. Septbr. 1680 er udkommen en Plakat, hvorved Beboerne i "Udhavnene" Klitmøller, Blokhuset og Tornby Strand fik Ret til at handle med indført norsk Tømmer og at udføre Korn mod at angive Varene for nærmeste Toldsted, og der blev beskikket Strandriddere til at have Opsyn med Handelen. Mærkeligt nok nævnes Løkken ikke som Handelsplads heri, skønt den jo ligger mellem Blokhus og Tornby; af Hvetbo Herreds Tingbog 1681 ¹²/₃ ser vi dog, at Strandridderen boede her (i Fureby), og af V. Brønderslev Kirkes Regnskabsbog ses, at der i 1638 til Kirken blev købt 3 Tylter Deller (Planker) i Vesterstrand (Blokhus?) og 14 Fyrretræer ved Fureby Strand (Løkken). Ligeledes fremgaar det af Hvetbo Herreds Tingbog 1642 ⁵/₃ - hvor der findes et udførligt Tingsvidne om Skudehandelen - at der 1641 kom 3 norske Skuder til Blokhus og 1 til Kjettrup; alle ladede med Tømmer.

3. En Viborg-Dame som Arkanafabrikant.

I "Augusti Maanedes Nye Tidender, som Kjøbenhavns Post-Rytter fremførte Aar 1721" læses følgende:

Notification.

¹ Af den Mulkt paa 500 Rdl., som Assessor Møllerup blev idømt tildeltes den aarlige Rente Niels Poulsens Arvinger paa Røn. [Danske Atlas V, 460.]

² Wilses Rejseiagttagelser V, 182. - Worms Forfatterlexikon II, 277, samt velvillige Meddelelser fra Hr. Arkivar Thomle i Kristiania.

Justit-Raadinde Lelljus³) gjør hermed bekendt at Hendes Universal Curerende Piller er stedse at bekomme i Kjøbenhavn i hendes gamle Logement paa Østergade hos Povel Hansen Kannestøber lige over for Pilestrædet, saa mand i hendes fraværelse skal finde Pillerne forseiglet med hendes brugelige Zignet, at ikke nogen tør ved at frygte sig for at blive bedragen; Men skulle ellers nogen findes, som andenstæds udgav sig for at skaffe bemelte Pillere til Kiøbs, er saadant ikkun bedragerie, saasom Hun lover at gjøre tilforn vitterligt ved adviserne, ifald hun skulde vorde til sinds at lade samme Pillere ved en eller anden falholde i andre Provincier og stæder; Hellers er hendes rette Boe-Pæl i Viborg i Jylland; Priisen paa disse Pillere er som tilforn 64 for en Rdlr. og hvem som paa een Gang kiøber for 10 Rdlr. faar for den 11te paa kiøbet uden betaling. Der er intet kostbarere *Compositum* at finde, end effen disse Pillere, som saa vel skikker sig for alle slags *Complexioner* og Sygdomme som de baade *curerer* og beskiærmer for. De har en synderlig virkning i alle langvarige Svagheder, som ellers ikke lader sig fordrive, og tienlig imod alle slags Hoste og bryst-Svaghed, løbendes Icht, Podagra, skarpe Flod, renses ogsaa blodet, og bevarer det fra forraadnelse, som de fornemmelig tjener imod Spedalskhed, Skab, Frantsoser, Skiørbug, forgift og giftige Febrer, som Pest, Petecher, smaa kopper og deslige. For brystet lemme-Vee og Melancholie bliver neppe fundet noget bedre lægedom, som og hendes Attester udviser, saa kand og *Calica*-Svaghed af Moderen derved fordrives og Mafven bringes til stand igien, naar den er urigtig”.

(Kilde: Samlinger til jydsk historie og topografi 3. rk., bd. 6, side 531-534).

³ Antagelig Landsdommer Frederik Lelius' Enke Anne Katrine Spend. Hun ejede en Tid Ingstrup Kirke i Hvetbo Herred.